

## ДЖУДИТ БАТЛЕР: ФІЛОСОФІЯ ГЕНДЕРУ З ПОЗИЦІЇ НОРМАТИВНОСТІ (normativity argument)

Вінницький національний технічний університет

### *Анотація*

*В статті акценти розставлені на користь нормативного аргументу Джудит Батлер, відомої філософині, авторки знакової праці «Гендерний клопіт». В дослідженні представлені аргументи на користь гендерної теорії та критика біологічного детермінізму*

### *Ключові слова*

гендер, Батлер, біологічний детермінізм, соціальний конструкт

### *Abstract*

*The article focuses on the normative argument of Judith Butler, a well-known philosopher who authored the well-known seminal work Gender Trouble. The study presents arguments in favor of gender theory and critique of biological determinism*

### *Keywords*

gender, Butler, biology determinism, social construction

### **Вступ**

Дослідження артикулює ідеї, що набули характер класичного погляду в новітній філософії гендеру. Зокрема йдеться про концепцію Дж. Батлер, яка характеризує гендер як дискурс і заохочує до сприйняття гендеру крізь оптику літературного стилю. В її концепції представлена апологія концепції гендеру як перформансу.

### **Результати дослідження**

Джудит Батлер критикує різницю між статтю та гендером за двома причинами. Вона критикує гендерний реалізм з його аргументом нормативності [1]; вона вважає, що різниця між статтю та гендером складне та історично обумовлене явище. Нормативний аргумент Батлер спрямований не прямо на метафізичну перспективу гендерного реалізму, а скорше на його політичний аналог: політику ідентичності. Здобутки Батлер в галузі гендеру, статі, сексуальності, ідентичності, фемінізму, тіла, політичних висловлювань та етики змінили те, як думають, говорять та пишуть про ідентичність, суб'єктність, владу та політику дослідники та дослідниці усього світу. Вони також змінили життя багатьох людей.

Нормативний аргумент, за Дж. Батлер - це форма політичної мобілізації. Вона заснована на участі в будь-якій групі (наприклад, расовій, етнічній, культурній, гендерній) та членстві в

групі що, як вважається, обмежене загальними переживаннями, умовами або особливостями, які визначають групу в соціумі. Таким чином, політика феміністичної ідентичності базується на гендерному реалізмі в тому сенсі, що феміністична політика формується жінками як групою (або категорією). Участь в групі визначається певною умовою, досвідом або особливостями, які жінки поділяють та які визначають їх стать.

Нормативний аргумент Батлер ґрунтується на двох ідеях. Перша схожа на аргумент Спельмана: унітарні гендерні поняття не враховують різниці між жінками, тому не визнають «багатоманіття культурних, соціальних та політичних перетинів, в яких будується конкретна масова група жінок» [2]. У своїй спробі підірвати біологічно детерміновані способи визначення того, що означає бути жінкою, феміністки не спеціально створили нові соціально сконструйовані описи щодо жіночності як такої. Друга ідея полягає в тому, що саме такі хибні гендерні реалістичні версії є нормативними. Тобто намагаючись визначити тему фемінізму, феміністки визначили термін «жінка» таким чином, якби існував правильний спосіб народити жінку [3]. Те, що визначення терміну «жінка» є фіксованим, діє твердо, послідовно, надає законної сили певним практикам і досвіду, обмежує та делігіматизує інші практики [4]. Таку позицію підкріплює Ненсі Тодоров, яка акцентує увагу на гендері справжніх жінок, які мають жіночу індивідуальність, а це означає - якщо людина не має жіночої статі, то не може претендувати на феміністичне політичне представництво. Друге твердження Батлер ґрунтується на її думці про те, що категорії дентальності (таких як жінки), ніколи не є просто описовими, але завжди нормативними і, як такі, особливими. Помилка критиків Батлер полягала не в тому, що вони надали неправильне визначення категорії «жінка». Скоріше за все, їх помилка полягала в тому, що вони намагалися визначити термін «жінка» загалом. Позиція Батлер полягає в тому, що «жінка» ніколи не може бути визначена таким чином, аби наперед передбачити деякі «нормативні вимоги» (наприклад, наявність жіночої особистості, яким жінки мають відповідати).

Батлер вважає, що це – особливість таких термінів як «жінка». Вони мають на меті окреслити те, що вона називає «категоріями ідентичності». Батлер вважає, що «жінка» ніколи не може користуватись неідеологічним способом ідентифікації [5]; і що він завжди буде кодувати умови; що не задовольняється усіма, кого ми вважаємо жінками. Певне пояснення цьому демонструє точка зору Батлер, відповідно до якої всі категоріальні розрізнення охоплюють оціночні та нормативні обов'язки; це, в свою чергу, означає здійснення влади та відбиває умови тих, хто є соціально впливовим. Батлер заперечує подібну позицію і вважає, що стать перформативна. Це не стабільна ідентичність,.. а скоріше така, що встановлюється шляхом стилізованого повтору звичних дій [6]. Зважаючи на те, що для Батлер гендер перформативний, також формується і політика феміністичної ідентичності, що ґрунтується на двох аргументах. По-перше, феміністки мають розуміти жінку як відкритий «термін в процесі, становлення, конструкцію, про яку не можна з повною впевненістю сказати, що вона починається або закінчується... вона відкрита» [7]. По-друге, категорія жінка «не має бути основою феміністської політики». Скоріше феміністки мають зосередитись на тому, аби дати уявлення про те, як влада функціонує і формує наше розуміння жіночності не лише в суспільстві в цілому, але й зсередини феміністичного руху.

Це дослідження акцентує увагу на сучасних тенденціях дослідження гендеру, зокрема на необхідності запровадити до студіювання на різних рівнях гендерного підходу. Гендерні студії є невід'ємною частиною освіти як соціального інституту і гендерує людей. Гендерна нерівність в сучасному світі має доволі великий спектр різноманітностей. Якщо керуватися розлогими та не зовсім визначеними дискурсами, що представлені в сучасній гуманітаристиці,

не зважаючи на необхідність критичного переосмислення, можна потрапити в тенети банальностей та повторів. Творчий доробок Дж. Батлер убезпечує від подібних небезпек.

### **Висновки**

В цій статті розглянуто феміністські аргументи проти біологічного детермінізму та ідея про те, що гендер – це соціальний конструкт. Було проаналізовано феміністичну критику поширеного розуміння статі та гендеру на прикладі творчого доробку Джудіт Батлер. В роботі розглянуто як комплексна категорія «жінка» може бути сформульована для феміністичних політичних цілей. А також проілюстровано принаймні дві речі: по-перше, питання гендеру і статі актуальні як в методологічному, так і в політичному контексті. По-друге, феміністична філософія дотепер погоджується з розумінням гендеру як соціального конструкту і тим, що він відрізняється від біологічної статі. Питання визначення гендеру залишається актуальним, не дивлячись на те, що ідея в оригінальному вигляді сформульована ще в 60-ті роки.

У передмові до своєї книги «Гендерний клопіт» (1999) Батлер зазначає, що її погляди на сенс поняття «перформативність» змінилися з часом в першу чергу завдяки «відмінній» критиці. Інтелектуальна та дослідницька інтрига зберігається.

### **СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ / REFERECES**

1. Witt, C., 1995, “Anti-Essentialism in Feminism Theory”, *Philosophical Topics*, 23: 321-344
2. Butler, J., 1990, “Performative acts and gender Constitution”, in *Performing feminism*, S-E, Case (ed.), Baltimore: John Hopkins University
3. Butler, J., 1991, “Contingent Foundation: Feminism and the Question of Postmodernism”, *Praxis International*, 11: 150-165
4. Butler, J., 1993, “Bodies that Matter, London: Routledge, 12-15
5. Witt, C., 2011a, *The Metaphysics of Gender*, Oxford: Oxford University Press, 89.
6. Witt, C., 2013, “What is Gender Essentialism?”, in *Feminist Metaphysics*, C. Witt (ed.), Dordrecht: Springer, 34-37.
7. Butler, J., 1999, *Gender Trouble*, London: Routledge, 2<sup>nd</sup> edition, 231

*Головащенко Ірина Олегівна* — канд. філос. наук, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, Україна

*Holovashenko Iryna* — PhD, Associated professor of the Department of Philosophy and Humanities, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email : irolho@gmail.com